

Список використаної літератури

1. Кортни Р. Английские фразовые глаголы: Англо-русский словарь / Р. Кортни. – М.: Рус.яз., 2001. – 767 с.
2. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка / А. В. Кунин. – М.: Высшая школа, 1996. – 381 с.
3. Ніколенко А. Г. Актуалізація семантичного аспекту фразових дієслів у процесі навчання англійської мови / А. Г. Ніколенко. – Іноземні мови. – 1999. – № 4. – С. 31-33.
4. Поуви Дж. Английские фразовые глаголы и их употребление / Дж. Поуви // Учебное пособие для институтов и факультетов иностранных языков. – М.: Высшая школа, 1990. – 175 с.
5. Черноватий Л. М., Ковальчук Н. М. Пригоди в ущелині Пенкадер / Л. М. Черноватий, Н. М. Ковальчук // Посібник з вивчення англійських прикметників та фразових дієслів для студентів вищих закладів освіти / За редакцією В. І. Карабана. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 368 с.
6. Longman “Phrasal Verbs Dictionary”. – Pearson Education Limited, 2000. – 606 p.
7. Oxford Dictionary of English Idioms / John Ayto, third addition, 2010. – 416 p.

Аннотация

Зозуля І. Е. Критерии разграничения фразовых и основных глаголов в современном английском языке.

Статья посвящена исследованию критериев разграничения фразовых и основных глаголов в современном английском языке. Установлено, что фразовые глаголы – это глагольные комплексы, состоящие из глагола, предлога или наречия, заполняющие пустоты в лексической системе языка, которой не может полностью обеспечить названия опознанных человеком сторон деятельности. Исследовано 6 объективных критериев, с помощью которых можно различать фразовые и основные глаголы в современном английском языке.

Ключевые слова: фразовый глагол, одночленный глагол, когезия, критерий, идиоматика, пассивизация.

Summary

Zozulya I. Y. Criteria of differentiation between phrasal verbs and main verbs in modern English.

The article is dedicated to the investigation of the criteria between phrasal verbs and main verbs in modern English.

It is found that the phrasal verbs are the verbal complexes consisting of a verb, preposition or adverb, fill a void in the lexical system of language, which can not completely provide the names of the identified human aspects of the activity. Six objective criteria by means of which it is possible to differentiate phrasal verbs and main verbs in modern English are studied.

Keywords: phrasal verb, main verb, cohesion, criterion, idiomatic expressions, bypassing.

УДК 800 (075.8)+81

Т. С. Калашникова

ПВНЗ «Краматорський Економіко-гуманітарний інститут», м. Краматорськ

КАТЕГОРІЯ ПРЕСУПОЗИЦІЇ В СУЧАСНІЙ ПРАГМАТИЦІ ТА ПІДХОДИ ДО ЇЇ ВИВЧЕННЯ

Реферат. *Стаття присвячена розгляду проблем, які виникають в сучасній прагматичній та теорії речових актів щодо визначення та вивчення категорії пресупозиції, її незмінності при запереченні, правил проєкції та її ролі в установленні успішної комунікації. Також зазначені основні напрямки подальшого дослідження функціонування даної категорії в дійсних речових актах.*

Доведено необхідність дослідження функціонування пресупозиції в речових актах та визначення основних специфікацій даної категорії.

Strawson також визначив та довів наявність різниці між пресуппозиціями та логічними імплікаціями (logical implication).

Якщо концепції, розроблені Frege-Strawson та В. Russell розглядати з точки зору їх пояснювальних можливостей стосовно аналізу людської мовленнєвої діяльності, то вони вказують як недоліки так і переваги. Пресупозиційна концепція запропонована Frege-Strawson представляє спробу вивчати мовне висловлювання у його відносинах до контексту, в якому воно виникає, а пресуппозицію вважати елементом якогось даного претексту. P.F. Strawson також пропонував покінути з автономним поглядом на висловлювання як незалежну одиницю. Такі теоретичні дослідження дали потенціал до подальшого наукового вивчення категорії пресупозиції та привернули до неї щирі увагу лінгвістів - прагматистів. Але логіка залишила досить консервативний погляд щодо вивчення пресупозиції як категорії прагматики і досить тривалий час науковий інтерес було спрямовано не на зовнішні фактори, що впливають на особливості висловлювання, а на внутрішні особливості структури даного. Велика важливість приділялась каталогуванню засобів, які були асоційовані з виявленням пресупозиційного компонента (presuppositional triggers), а така особливість, як незмінність при запереченні вважалася основним методом аналізу пресупозицій. Проблеми почали виникати, коли presupposition triggers не спрацьовували в деяких контекстах та при деяких комунікативних обставинах, і пресупозиції скасовувалися. Тому деякі висловлювання почали вважати безпресупозиційними (non-presuppositional), а бівалентна логіка з її відносинами "true : false" була не досить придатною для подальшого вивчення цієї категорії. Ще P.F. Strawson [5] зазначив, що для пресупозиційного аналізу необхідна так звана "gapped bivalent logic" з відносинами "true : варіанти : false". Реальність не є бівалентною; отож межі вірності даного мовного висловлювання також набагато ширші в природних мовах, а наявність пресупозицій просто відкидає гіпотезу мовної бівалентності, розроблену ще Аристотелем.

Отже, навіть в наш час ситуація залишається не досить з'ясованою, і ця особливість – скасування пресупозицій – викликає сумніння щодо належності пресупозицій до специфічного компонента значення. Тож, метою даної статті є необхідність дослідити функціонування пресупозицій в речових актах та визначити основні специфікації даної категорії. Досягнення мети забезпечується реалізацією наступних завдань: зазначити основні проблеми дослідження пресупозицій в теорії речових актів, дослідити незмінність пресупозицій при запереченні, розглянути правила проєкції пресупозицій, визначити вплив пресупозицій на успішність комунікації взагалі.

Виклад основного матеріалу. Розглянувши різноманітні підходи до описання та вивчення пресупозицій в сучасній теорії речових актів нам вдалося з'ясувати, що найбільші труднощі під час вивчення даної категорії пов'язані з особливостями функціонування правил проєкції пресупозицій (presupposition projection rules), що сприяло намаганням лінгвістів (R.M. Kempson, D.M. Wilson) замінити категорію пресупозицій іншою категорією, що має більш зрозумілу і не таку комплексну природу. Ними було зазначено, що пресупозиція принципово не відрізняється від entailment (logical implication), і є лише одним з варіантів цього феномену. Для того, щоб довести це, необхідно було довести, що там, де P є пресупозицією S, насправді P логічно виходить з S. Щоб довести невірність основного принципу виявлення пресупозицій, тобто незмінність при запереченні, був наведений наступний приклад:

My husband has met me. (P. I'm married.)

My husband hasn't met me. (P. I'm married)

My husband hasn't met me; I'm not married at all. (P. скасовано)

Але такий приклад не можна вважати доводом, тому що використання заперечення в ньому дуже специфічне.

В сучасній лінгвістиці проблема диференціації пресупозиції залишається досить суперечливою та вимагає щільного вивчення. Розвиток прагматики в двадцятому сторіччі сприяв виникненню нової проблеми – розрізнення прагматичної та семантичної пресупозиції, що не завжди співпадають. С точки зору представників семантичного підходу пресупозиція (або презумпція) відображає взаємовідносини між компонентами речення. Van Fraassen визначав семантичну пресупозицію наступним чином: "The statement P is called the semantic presupposition of the statement S, if out of the truth and out of the false of this statement it follows that P is true" [3, 164]. G. Frege також наводив свідчення, що мали довести семантичну природу пресупозиції, виявивши, що пресупозиційний компонент існує в деяких дієсловах. Так, на

приклад, дієслова “to manage” й “to fail” мають пресуппозицію спроби. Прагматична пресуппозиція, навпаки, безпосередньо пов’язана з учасниками мовленнєвого акту і є одним в його найважливіших компонентів – тобто вона відображає зв’язок між тим, як отримувач цієї інформації її інтерпретує. Таким чином, з даної точки зору, не речення, а учасники комунікації мають пресуппозиції, як зазначив G. Gartner. Визначення прагматичної пресуппозиції висловлювання базується на концепції прагматичних пресуппозицій комунікантів. R. Stalnaker, W. Sellars та S. Schmerling вважали, що той, хто висловлює твердження S має прагматичну пресуппозицію P, якщо він, вимовляючи S, вважає P вже відомим тому, хто слухає. Такий погляд приводить до того, що об’єктом пресуппозиційного аналізу може стати будь який учасник мовленнєвого контексту – окрема людина, група людей тощо. Стає очевидним, що найкраще вивчати пресуппозиції як комплексні предиспозиції, що виявляють себе в мовленнєвій поведінці комунікантів.

Набір пресупозицій кожної окремої людини виявляється в її твердженнях, запитаннях тощо. Кожна пресуппозиція імпліцитно має на увазі ще до початку інформаційної трансмісії і має великий вплив на подальший розвиток комунікативної ситуації. Таким чином, з метою досягнення загального розуміння абсолютно необхідним для учасників будь-якого мовленнєвого контексту є наявність подібного набору пресупозицій. Навіть якщо один учасник мовленнєвого контексту вважає дану пропозицію (твердження) вірним, це не робить пропозицію пресуппозицією. Він повинний бути певними, що інші комуніканти також мають дану пресуппозицію, тобто вважають дане твердження вірним. Наявність пресупозицій надає змогу отримати більше інформації з тверджень комуніканта, ніж ним було безпосередньо вимовлено. Однаковий набір пресупозицій є однією з основних вимог для встановлення успішної комунікації. R. Stalnaker виявив, що семантична пресуппозиція не спрацьовує у тому випадку, якщо, той, хто отримує інформацію, знає, що вона є невірною; якщо він нічого не знає про P, він просто сприймає її як дещо вірне і утримує її в подальшій комунікації, в той час як, прагматична пресуппозиція виявляється невірною навіть у тому випадку, якщо, той хто слухає, нічого не знає про P, але, все ж таки, невірність прагматичної пресуппозиції має менший вплив на комунікацію. Так питання “Is it you who has broken the pen?” має прагматичну пресуппозицію “Somebody has broken the pen”, таким чином очікуваною відповіддю комуніканта, який нічого не знає стосовно даної дії має бути “What pen?”, а ні “I have not”. Хоча, відповідь “I have not” може також бути отриманою, і це ніяк не стверджує, що речення не має прагматичної пресуппозиції, а лише зазначає, що відсутність даної пресуппозиції може бути проігнорована.

Також треба зазначити, що семантично пресуппозиція не обов’язково дублює прагматичну, яка є компонентом фонового знання (background knowledge), того, хто говорить. R. McCawley наводив наступний приклад [4, 34]:

'Do you know that Mary has invited John?' (P. Mary has invited John).

Дане речення має лише семантичну пресуппозицію, бо, якщо вважати, що, той, хто говорить має прагматичну пресуппозицію “Mary has invited John”, яка також властива тому, хто слухає, дане питання втрачає свій сенс.

Не зважаючи на те, що прагматична й семантична пресуппозиції не завжди співпадають, вони представляють формальні аналоги досить спільних понять. Будь-яка семантична пресуппозиція, використана в даному контексті, може стати прагматичною пресуппозицією учасників цього контексту. Стає очевидним, що обидва поняття стосуються одного й того ж феномена, якщо його вивчати з різних точок зору, і застосування обох підходів необхідне для точної інтерпретації тексту: семантичні пресуппозиції важливі для логічної послідовності висловлювань, прагматичні є важливою умовою адекватного використання цих висловлювань.

J. Austin в своїй праці "How to do things with words" [2] зазначив, що пресуппозиція є головною підставою вдалої комунікації, бо вона пов’язана з інтересами, думками, психологічними станами, характерними рисами та досвідом комунікантів. Категорія має відношення не лише до мовного значення, але й до манери мислення людини, отже має багато спільного з людською розумовою діяльністю, що пов’язує її з філософією, логікою та психологією.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, з нашої точки зору, дана категорія представляє не лише теоретичний, але й практичний інтерес в процесі сучасної глобальної інтеграції, особливо під час

встановлення та підтримки крос-культурних контактів, бо вона надає можливість характеризувати умови успішного використання будь-якого висловлювання в даній ситуації мовлення з метою досягнення необхідної комунікативної інтенції. Практичне дослідження функціонування пресупозицій в природному мовленні має отримати розвиток в подальшому дослідженні.

Список використаної літератури

1. Бейкер А. Пресуппозиция и типы предложений. // Новое в зарубежной лингвистике: (Сб. ст.; перевод), выпуск XVI, Лингвистическая прагматика (ред. Падучев Е.В.). / А. Бейкер. – М.: Прогресс, 1985. – С. 406 – 418.
2. Остин Дж. Л. Слово как действие (How to do things with words). / Остин Дж. Л. Новое в зарубежной лингвистике: выпуск XVII, Теория речевых актов. – М.: Прогресс, 1978. – С. 22 – 129.
3. Падучева Е.В. Высказывание и его соотнесенность с реальностью. / Е.В. Падучева. – М.: Наука, 1985. – 350 с.
4. Серен Питер. Пресуппозиции, отрицание и трехзначная логика / Питер Серен. Вестн. Моск. Ун-та. Сер. 9. Филология. – 2001. – №2. – С. 115–160.
5. Стросон П.Ф. Идентифицирующая референция и истинностное значение. / П.Ф. Стросон. Новое в зарубежной лингвистике: (Сб. ст.; перевод), выпуск XIII, Логика и лингвистика – М.: Радуга, 1982. – С. 109 – 133.
6. Фреге Г. Логические исследования. / Г. Фреге. – Томск: Водолей, 1997. – 127 с.
7. Pragmatics. Oxford Introduction to Language Study/ George Yule. – Oxford University Press, 1996.

Аннотация

Калашникова Т. С. Категория пресуппозиции в современной прагматике и подходы к ее изучению.

Статья посвящена рассмотрению проблем, которые возникают в современной прагматике и теории речевых актов, касательно определения и изучения категории пресуппозиции: неизменность при отрицании, правила проекции, роль в установлении успешной коммуникации. Также обозначены основные направления дальнейшего исследования функционирования данной категории в реальных речевых актах.

Доказана необходимость исследования функционирования пресуппозиции в вещевых актах и определение основных спецификаций данной категории.

Исследована неизменность пресуппозиций при возражении, рассмотрены правила проекции пресуппозиций, определено влияние пресуппозиций на успешность коммуникации вообще.

Установлено, что наличие пресуппозиций предоставляет возможность получить больше информации из утверждений коммуниканта, чем им было непосредственно произнесено. Одинаковый набор пресуппозиций является одним из основных требований для установления успешной коммуникации.

Ключевые слова: пресуппозиция, теория речевых актов, прагматика, правила проекции пресуппозиции, успешность коммуникации, коммуникативные контакты, комплексные предиспозиции, речевое поведение.

Summary

Kalashnikova T. S. The Category of Presupposition in Modern Pragmatics and Approaches to Study it.

The article considers the problems, which arise in modern pragmatics and the theory of speech acts and concern the definition and the study of the category of presupposition, such as constancy under negation, projection rules, and the role in establishing successful communication. Also we outline the further study of presupposition functioning in natural speech acts.

The necessity of research of funkciyvannya is well-proven presupozicii in material acts and determination of basic specifications of this category.

Investigational nizminnist' presupozicii at a denial, the rules of projection of presupozicii are considered, certainly influence of presupozicii on progress of communication in general.

It is set that the presence of presupposition gives possibility to get more information from claims of комуніканта, what it was directly pronounced them. An identical set of presupposition is one of the basic requirements for establishment of successful communication.

Keywords: presupposition, theory of speech acts, pragmatics, the rules of projection of presuppositions, the efficiency of communication, communicative contacts, complex predispozicii, movleneva conduct.

УДК 811.161.2:81'367.634

О. В. Ковтун

ЕКСПЛІКАЦІЯ ТЕМПОРАЛЬНИХ СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНИХ ВІДНОШЕНЬ СПОЛУЧНИМИ КОМПЛЕКСАМИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

Реферат. У статті досліджено сполучні комплекси, які виконують функцію зв'язку та виражають темпоральні семантико-синтаксичні відношення у складнопідрядному реченні, визначено їхні типи за будовою, охарактеризовано види семантико-синтаксичних відношень, які вони виражають, встановлено співвіднесеність таких сполучних комплексів із типовими темпоральними сполучниками української мови, з'ясовано відмінності між різними групами засобів зв'язку предикативних частин темпоральних складнопідрядних речень.

У дослідженні проаналізовано структуру та морфологічні моделі темпоральних сполучних комплексів, виокремлено їхні структурні частини, визначено стрижневий компонент, що поєднує всі одиниці групи, описано семантичні відтінки та стилістичну забарвленість таких моделей.

Висновки, зроблені у статті, сприяють впорядкуванню складу сполучних засобів, з'ясуванню їхньої функціонально-стильової маркованості, визначенню джерел та перспектив поповнення сполучникової системи української літературної мови новими одиницями. Її узагальнення поглиблюють синтаксичну науку про систему засобів зв'язку у складному реченні. Концепція сполучних комплексів посприяла відмежуванню їх від складених сполучників. Комплексне дослідження таких одиниць розширило синтаксичний аналіз складносурядних і складнопідрядних речень, синонімії складних синтаксичних конструкцій.

Ключові слова: аналітичний сполучник, сполучний комплекс, складносурядне речення, складнопідрядне речення, просте ускладнене речення, семантико-синтаксичне відношення, темпоральні сполучники, темпоральне семантико-синтаксичне відношення.

Постановка проблеми. Незважаючи на тривалу традицію вивчення складнопідрядних темпоральних речень, сучасні вчені відзначають невирішеність проблеми статусу засобів зв'язку їх предикативних частин [8, с. 474; 4, с. 74]. Кваліфікація та спосіб наукового опису цих одиниць безпосередньо залежать від вирішення ширших питань, пов'язаних із потрактуванням характеру співвідношення предикативних частин, смислової функції підрядної частини щодо головної, класифікацією складнопідрядних речень часу. Завдання ускладнюється тим, що такі конструкції мають розгалужену семантичну структуру й велику кількість засобів зв'язку предикативних частин, які часто мають аналітичну будову, містять повнозначні слова, можуть розчленовуватися комою. Серед мовознавців немає однастайності не тільки у питаннях, що стосуються кваліфікації аналітичних засобів зв'язку, а й однослівних одиниць, які здатні пов'язувати підрядним зв'язком предикативні частини складного речення і виражати темпоральні семантико-синтаксичні відношення між ними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. К. Г. Городенська вважає, що часові семантико-синтаксичні відношення між частинами складнопідрядного речення реалізують переважно темпоральні сполучні слова, серед яких називає *коли, поки, допоки, доки, відколи* [4, с. 74], а одиниці *ледве, лиш, лише, лишень, тільки, щойно* кваліфікує як вторинні темпоральні сполучники простої структури [3, с. 102-103, 105, 290, 227]. Сполучними словам *коли, поки, доки, допоки* вважає й І. Я. Завальнюк [5, с. 267, 271]. У Словнику української мови в 11-ти томах зафіксовано темпоральні сполучники *коли, поки, доки, допоки*. Називають